

HAYATTA KALANLAR

GERÇEK BİR HAYAT HİKÂYESİ

Hayatta Kalanlar
Gerçek Bir Hayat Hikâyesi

Kemal Yalçın

2. baskı
İstanbul, Ocak 2008
Birzamanlar Yayıncılık
Edebiyat Dizisi - 4

Kitap ve kapak tasarımı:
Rauf Kösemen (Myra)

Kapak uygulama:
Harun Yılmaz (Myra)

Baskı:
Sena Ofset (0212 613 03 21)

ISBN:
978-975-6158-07-4

Türkiye'de yayın hakları:
© 2007 Birzamanlar Yayıncılık

1. baskı: Yazarın kendi yayını (Köln), 2006

Yayın yönetmeni:
Osman Köker

Birzamanlar Yayıncılık
Hüsambey Sokak 2/6 Fatih 34083 İstanbul
Tel: 0212 523 25 06 Faks: 0212 523 25 11
www.birzamanlaryayincilik.com
info@birzamanlaryayincilik.com

Kemal Yalçın

~

HAYATTA KALANLAR

GERÇEK BİR HAYAT HİKÂYESİ

Birzamanlar Yayıncılık

Edebiyat Dizisi - 4

KEMAL YALÇIN

1952 yılında Denizli'nin Honaz bucağında doğdu.

Isparta Gönen İlköğretmen Okulu'nda okudu. İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. 1973-1978 yıllarında Kırşehir-Kaman ve İstanbul Kabataş liselerinde felsefe öğretmenliği yaptı.

1975-1976 yıllarında TÖB-DER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği) Genel Yönetim Kurulu'nda görev aldı. 1978-1980 yıllarında gazetecilik ve yayıncılık yaptı. 1982 yılında Federal Almanya'ya gitti. 1989 yılından beri Bochum şehrinde Türkçe anadil öğretmenliği yapmaktadır.

Roman, öykü, şiir, araştırma ve çocuk kitapları yayınladı. Kitapları Yunanca, Almanca, Ermenice, Hollandaca, İngilizce, İtalyanca, Fransızca, İspanyolca ve Farsçaya çevrildi.

Eserleri:

Sürgün Gülleri (şiir)

Geç Kalan Bahar (şiir)

Emanet Çeyiz (roman)

Yaşama Gücü (yaşam öyküsü)

Barış Sıcağı (şiir)

Seninle Güler Jüreğim (roman)

Sınıfta Çiçek Zor Açar (öykü)

Sarı Gelin-Sarı Gyalin (roman)

Almanya'da Türkçe Anadil Dersleri ve Anadile Emek Verenler (araştırma)

Hayatta Kalanlar (roman)

Aldığı Ödüller:

1991 Petrol-İş Şiir Birincilik Ödülü

1996 Köln Çokkültürlü Toplum Şiir Birincilik Ödülü

1998 Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı Roman Başarı Ödülü

1998 Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Özel Ödülü

1999 Türkiye-Yunanistan Dostluk ve Barış Ödülü

2000 Denizli Sanatseverler Derneği Şeref Ödülü

*Kastamonulu Sultan Yıldız'a
en derin sevgi ve saygılarımla...*

Kemal Yalçın

SUNUŞ

1915, Osmanlı İmparatorluğu tarihinde en kanlı, en karanlık olayların ve en büyük insanlık felaketlerinin meydana geldiği, derin acılarla dolu bir savaş yılıdır.

Doksan yıldan beri dinmeyen bu büyük acıya; Ermeniler, Ermenice "Ağed" (felaket), Süryaniler, Süryanice "Seyfo" (kılıç) diyorlar. Türkçede bu olay, katliam, tehcir, mezalim, felaket, sevkîyet, seferberlik, kıyım ve soykırım kavramlarıyla adlandırılıyor.

Birinci Dünya Savaşı öncesinde, şimdiki Türkiye sınırları içinde yaşayan insanların yaklaşık dörtte biri gayrimüslimdi. Yani Ermeniydi, Rumdu, Yahudiydi, Süryaniydi, Yezidiydi, Kaldaniydi, Nasturiydi... Yirminci yüzyıl, Türkiye'nin sistemli, sürekli, planlı siyasal uygulamalarla Türkleştirilmesi ve Müslümanlaştırılması süreci oldu. Türkiye, bu süreç sonunda nüfusunun yüzde 99'u Müslüman olan bir ülke haline getirildi.

Eđer hiçbir katliam, kıyım, sürgün, yakma, yıkma olmasaydı; insanlar huzur ve güven içinde yaşayabilseydi, nüfus artışı doğal seyrini izleseydi, bugünkü Türkiye'de on beş, yirmi milyon dolayında gayrimüslim vatandaş olması gerekirdi.

Nerede bu insanlar? Ne oldu bu insanlara? Son yüz yılda neler yapıldı ki, bugün Türkiye'de yalnızca yetmiş bin kadar Ermeni, dört bin kadar Rum, otuz bin kadar Süryani ve yirmi bin kadar Yahudi kaldı? Nasturilerin, Kaldanilerin, Asurilerin adları bile unutuldu... Halbuki bütün bu gayrimüslim halklar büyük tarihsel ve kültürel mirasa sahiplerdi. Onlar medeniyetler beşığı Anadolu'nun bereketiydi, zenginliğıydi.

Bu tarihsel olay nasıl adlandırılırsa adlandırılırsın ortada bir tükeniş, bir yok oluş gerçeğı var.

Ölenler öldü... Ya kalanlar?

İşte bu kitabın konusu, kalanların gerçek hayatlarıdır.

Bu kitapta, hayatta kalanlardan birkaçı; "ölüm artığı" bir babayla ananın evlatları başlarına gelenleri; bizzat yaşayıp, gördükleri olayları isim, yer ve zaman bildirilerek aynen anlatıyorlar.

Bu kitapta yer alan insanlar, gerçek ad ve soyadlarını kullanmama izin verdiler. Onların anlattıklarını teybe kaydettim. Yazılı hale getirdiğim konuşmalarını kendilerine sundum. Okudular, düzelttiler ve bu kitapta yayınlanmasını onayladılar.

Sinop, Kastamonu, Boyabat ve çevre köylerinde 1950, özellikle 1970 sonrasında Ermenilerle Türkler ve Kürtler arasında meydana gelmiş olayları; Boyabat'ın Ödül ve Avloğuç Köyü'ndeki Ermenilerin başlarına gelen inanılması güç olayları Avloğuçlu Agop'la, Zıngıl Köylü Sultan'ın ağzından Hollanda'da dinledim.

Kendilerine güvenim tamdı. Buna rağmen Almanya'dan Boyabat'a gittim. Avloğuç ve Ödül Köyü'nü, Ermeni Tepesi'ndeki viraneleri gördüm. Agop'un anlattığı olayları halen bu köylerde ve Boyabat'ta yaşayan Türklerden tekrar dinledim. Anlattıklarını aynen kitaba koydum.

Agop Yıldız, Sayad Nova'ların "Aşuğ" geleneğinin günümüzdeki son damlasıdır. "Armani" mahlasıyla sözlü halk edebiyatı türünde şiir yazıp, türküler yakmaktadır. Agop, aynı zamanda günümüzün en iyi saz imal eden ustalarından biridir. Bu nedenle söylemek istediklerini şiirlerle, türkülerle de ifade etti. Dilinin yetmediği yerlerde sazıyla konuştu.

İnsanlığın büyük acıları zaman aşımına uğramaz. Gerçekler olduğu gibi bilinmeli, tabusuz ve korkusuzca anlatılmalı, doğru öğretilmeli ve toplum bilincinden silinmemelidir. Ancak bu şekilde geçmişteki insanlık felaketlerinden dersler alınabilir; günümüzde ve gelecekte, Türkiye'de ve dünyada bu tür felaketlerin meydana gelmesi

önlenebilir. Böyle bir anlayış toplumsal bir rahatlama ve gelişme sağlayabilir; gerginlik ve çatışmalara harcanan kaynaklar insanların rafahı ve mutluluğu için kullanılabilir.

Barış kültürünü, hümanizmi, "başkası"na olan sevgi ve saygıyı geçmişimizi doğru bilerek, içimize sindirerek; aklımızı ve vicdanımızı özgürleştirerek yeşertebiliriz.

Her biri acılar denizinin birer damlası olan "ölüm artığı" insanların acıları, bizim de acılarımız; tarihleri, yaşadığımız toprakların da tarihidir. Onların acılarını benliğimizde hissederek, ülkemizin tarihini bütün ayrıntılarıyla öğrenip bilirsek aramızdaki kardeşlik, sevgi, dostluk, güven gelişir. Bu tutum adil, kalıcı bir toplumsal barışın; ortak geleceğimizin ve gelişmemizin temeli olabilir.

Huzur, refah, güven içinde yaşanan; barış kültürünün geliştiği bir Türkiye özlemiyle bu kitabı yayınlıyorum.

Gizli dünyalarını bana açan Agop ve Sultan Yıldız'a, evlatlarına teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.

Yaşadıklarını, bilip gördüklerini çekinmeden bana anlatan vefalı, vicdanlı, cesur insanlara çok teşekkür ederim.

Ayrıca bu kitabın meydana gelmesinde düşünceleri, önerileri, uyarıları ve düzeltmeleriyle bana yardımcı olan Meline'ye, Doğan Ağabey'e, Brenda'ya ve değerli arkadaşlarıma candan teşekkürlerimi sunuyorum.

Bochum, 1 Kasım 2006
Kemal Yalçın

BİRİNCİ BÖLÜM

~

VATAN HASRETİ YAKIYORDU İÇİNİ

TÜRKİYE'DE İLK İZİN

Vatan hasreti yakıyordu içini...

İki kardeş üç yıllık hasretten sonra ilk kez Türkiye'ye izine gideceklerdi. Agoplar Hollanda'da, Artinler ise Almanya'da çalışıyorlardı. Bir ev, bir iş yeri alacak kadar para biriktirdikten sonra İstanbul'a döneceklerdi. Masraftan kaçınmak için izine her yıl gitmemişlerdi. Üç yıl dayanabildiler. İki kardeş, iki aile, 1972 yılı yaz mevsiminde izine gitmeye karar verdi. Hazırlıklara altı ay önceden başladılar. Hediyeler alındı. Arabaların bakımları yapıldı. Türkiye'deki anaya babaya haber verildi. Aylar, günler geriye sayılmaya başlandı. Bir ay kaldı, bir hafta kaldı... Bavullar dolduruldu, iple bağlandı. Beş gün, dört gün, üç gün, derken izin günü geliverdi. 's-Hertogenbosch şehrindeki tanıdıklarıyla vedalaştılar.

Agop'un altında Mavi Ford Taunus vardı. Bastı gaza! Hoşça kal Hollanda! Ver elini Türkiye! Almanya'da Nürnberg şehrindeki Siemens Elektrik Motorları Fabrikası'nda çalışan, Agop'tan yedi yaş büyük Artin'in evine vardılar. Onlar da hazırlanmıştı. Biraz dinlendiler, yemek yediler, çay içtiler. Oyalanacak zaman değildi.

Artin, Kırmızı Ford Capri arabasıyla önde, Agop arkada çıktılar yola. Hoşça kal Almanya! Hoşça kal Siemens fabrikası! Açılın dağlar, yol verin yolculara!

Tam izin mevsimi. Yollar izincilerle dolu. Münih otobanında uzun bir kuyruğa yakalandılar. Böyle kuyruklara, trafik yoğunluğuna da hazırlıklıydılar. Beş günlük yolculuğa yetecek kadar yiyecek, içecek almışlardı yanlarına. "Sağlık olsun! Gide gide yollar da, kuyruklar da biter!" diyordu Agop.

Gece gündüz demeden sürüyorlardı arabalarını. Gözlerine uyku girmiyordu. Avusturya, Yugoslavya, Bulgaristan topraklarını geçerek Kapıkule Sınır Kapısı'ndan vatanlarına giriş yaptılar. Agop, ülkesine ayak basınca indi arabadan; saygıyla eğilip öptü toprağı.

Bir ferahlık geldi içine. Kuş gibi hafifledi. "En fazla beş sene sonra kesin dönerim sana Anadolu!" dedi. Edirne yakınlarındaki bir benzinlikte benzin aldılar, biraz dinlendiler.

Agop'un eşi Sultan, yerinde duramıyordu. Son üç yılda yaşadıkları, bir filmin tekrarsız sahneleri gibi aklından hızla geçiyordu. Agop'la tanışmaları, nişan... düğün... Düğünlerinden bir hafta sonra, 4 Ocak 1970 günü, balayına çıkar gibi Türkiye'den ayrılışı; evliliğin cicim aylarını bile yaşayamadan, Hollanda'ya gelişinin yedinci günü Remington Daktilo Fabrikası'nda işe başlayışı...

Neydi o günler öyle? Dil bilmiyor, yer bilmiyordu. Makinaların gürültüsü içine dalıp gitmiş, İstanbul sanki yıllar önce ayrıldığı bir şehir gibi çok uzaklarda kalmıştı. Elleri Remington daktilo makinesinin tuşlarını takarken, hayalinde İstanbul'un günlük güneşlik sokaklarında dolaşırdı... Nedense o günlerde ayakları hep Boğaz'ın mavi sularında ıslanırdı. Şimdi ayakları ülkesinin topraklarına basarken, her şey bir anda gözlerinin önünde canlanıvermişti... İşte o günlerden birinde, günlük güneşlik İstanbul hayalleri içinde uçarken, mart ayında hamile kalmıştı. Yıl sonuna doğru anne olacaktı. Doğumdan bir ay önce babası Hollanda'ya gelmişti.

19 Aralık 1970 günü ikiz çocukları dünyaya geldi. Biri kız, biri oğlandı. İsimlerini İlda ve Murat koydular. Zaten Anadolu Ermenilerinde Şahin, Mayram, Sultan, Kıymet, Nazlı, Elmas gibi Türkçede ve Ermenicede ortak ya da benzer isimleri koymak bir gelenek haline gelmişti. Agoplar da ileride Türkiye'ye döndüklerinde, isim yüzünden çocuklarının herhangi bir engelle karşılaşmalarını istememişlerdi. Çocuklar iki aylık olunca Sultan çalışmaya başladı. İlda'yı Hollandalı bir bakıcıya verdiler. Murat, iki aylıkken ana-sından babasından ayrılmış, dedesiyle İstanbul'a anneannesine gönderilmişti. Henüz dünyadan haberi yoktu.

Sultan, iki yıldan beri oğlunu görmemiş, aklına geldikçe ağlamıştı. Murat, onun en dayanılmaz hasreti olmuştu. Agop için de aynıydı.

Ama ana yüreği başkaydı. "Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar!" diye boşuna dememişler.

Sultan, Edirne'ye kadar sakindi. Hatta, "Yavaş ol canım! Hızlı giden geç varırmış!" diye diller dökerek Agop'u sakinleştirmeye çalışmıştı. Ama sınırdan geçince sabır mabir kalmadı. Sanki Murat'ın sesini duymaya başlamıştı. "Oyalanmayalım Agop!" dedi. Bir an önce İstanbul'a varmak, yavrusunu bağrına basmak istiyordu. Edirne-İstanbul yolu uzadı sanki! Git git bitmiyordu.

İstanbul'a sağ salım vardılar. Artin, eşi Marisa'nın; Agop da Sultan'ın evlerinin önünde durdu. Sultan'ın içi oğlunun hasretiyle yanıyordu. O an gözü kendilerini karşılayanları bile pek görmedi. "Oğlum! Yavrum, Muradım!" diyerek kollarını açtı. Anneannesinin kucağında ürkek bakışlarla kendisine bakan oğlunu kucaklamak istedi. Kolları açık kaldı! Yavrusu, yabancı gördüğü annesinden korktu. Ağlamaya başladı. Anneannesinin boynuna sarıldı. Ne zor bir andı o an Yarabbi! "Yavrum! Muradım! Korkma, ben senin annenim!" sözleri ıslandı gözyaşlarıyla. Araya Agop girdi. "Gelsin babasına benim oğlum!" diyerek kollarını açtı; ama onun da kolları boş kaldı. "Oğlum, ben senin..." Kelimeler boğazına takıldı. "Sultan, ağlama!" derken aslında kendi gözyaşlarına "Durun! Akmayın!" diyordu. Dişini sıktı. Vücudu gerildi. "Gelsin babasına benim..." derken oğlunun gözlerindeki korkuyla karışık soruyu gördü. Oğlunun gözleri sanki "Baba, beni niçin buralara gönderdiniz?" diyordu. İşte bu soran gözler Agop'un aklını başından alıverdi.

Gözyaşları siyim siyim akmaya başladı. Söz bitmişti, gözyaşları konuşuyordu artık. Çocuktur, anlar her şeyi! Küçükük İlda, annesine, babasına, etrafındaki insanlara bakıp bakıp ağlamaya başladı.

Kayınpederi girdi araya:

"Kızım Sultan! Oğlum Agop! Çocuktur, yabancılik çeker! Ama çabucak alışır. Bırakın ağlamayı! Haydi buyurun! Girin içeri!"

Eve girdiler. Sultan, iki buçuk yıl kadar önce ayrıldığı kapıdan içeriye adımını atarken bir hoş oldu. Evdeki her şey ona gülümsüyor, "Hoş geldin!" diyordu. Bu evde, bu eşyaların içinde büyümüştü. Bu eşyalarda birçok anı gizliydi. Onları görünce kendini anılar denizinin içinde buldu. Annesine, babasına sarıldı. Ana kokusunu gönlünün derinlerinde hissetti. Agop'tan önce toparladı kendini. Murat'ını kucağına aldı. Sevd, okşadı, kokladı, bağına bastı. Murat'ın kokusu canlandırdı onu. Sesinde, yüzünde çiçekler açmaya başladı.

"Agop, sen çok yorgunsun. Haydi elini yüzünü yıka, biraz serinle!" dedi.

Murat ile İlda çabucak ısındılar birbirine. İlda kendi oyuncak bebeğinin eşini kardeşine verdi. Oynaşp gülüşmeye başladılar. Murat'ın gözlerindeki korkunun yerini yavaş yavaş mutluluk ışıltıları aldı; birkaç gün içinde alıştı annesine, babasına...

Memleket havası, İstanbul'un pırıl pırıl güneşi; ana baba, kardeş sevgisi unutturuverdi yol yorgunluğunu, Hollanda'daki sıkıntılarını. Sanki hiç İstanbul'dan ayrılmamış gibi hissediyorlardı kendilerini...

Agop ailesiyle birlikte Nazlı halasını, dayısını ve diğer akrabalarını ziyaret etti. Üç yılda nasıl özlemişlerdi birbirlerini. Agop yerinde duramıyor; bir an önce annesini, babasını, köyünü görmek istiyordu. İstanbul'dan erken çıktılar yola. Zingil Köylü Sultan'la evleneli henüz üç yıl bile olmamıştı. İlk kez götürüyordu onu Avloğuç Köyü'ne.

İzmit, Adapazarı, Gerede... Dağlar, taşlar yemyeşil... Bu memleket için, bu güzellikler için can feda edilir. Teypte acıklı bir gurbet havası çalıyordu. Sultan değiştirdi onu. Neşeli bir türkü koydu teybe.

Evreşe yolları dar, bana bakma benim yârim var.

Agop'un gözü yolda, eli direksiyonda, aklı köyünde. Hatıralar canlanıyor; Gökırmak akıyor gözlerinin önünde... Balık tutuyor, dalından erik yiyor, ağzı sulanıyor eriğin ekşisinden...